

Az önálló magyar ifjúsági szervezet megszületése 1968-ban*

SÁNDOR VARGA

The Birth of the Independent Hungarian Youth Organisation in 1968

329.78(=511.141)(437.6)"1968"

061.213(=511.141)(437.6)"1968"

316.022.4(=511.141)(437.6)"1968"

Key Words: Czechoslovakia, Slovakia, Youth Organisations, Prague Spring, Hungarian Minority in Czechoslovakia.

A politikai és társadalmi viszonyok 1968 előtt

A Szovjetunió érdekövezetébe tartozó kelet-közép-európai diktatórikus rendszerek életében más-más időben bekövetkező forradalmi vagy reformmozgalmak a hatvanas évek elején érték el Csehszlovákiát. Az 1960-as államjogi, közigazgatási és gazdasági-strukturális átszervezések után a rendszer propagandája azt hirdette, hogy az ország elérkezett a szocialista álom megvalósításának küszöbére. Ezt az állam elnevezésébe felvett „szocialista” jelzővel is kifejezésre akarták juttatni. Összehasonlítva a környező „baráti” államokkal, Csehszlovákiában – az adott rendszer korlátai mellett – relatív jólét uralkodott. Ipari üzemek létesültek, melyek munkát biztosítottak a lakosság jelentős részének. Az ötvenes években erőszakkal létesített, kolhoz típusú mezőgazdasági szövetkezetek egy része a hatvanas években kezdett prosperálni. Ha nem is érték el nagy nyereséget, mindenesetre a helyi lakosság megélhetését biztosították. A Csehszlovákiában élő magyar kisebbség helyzetének tudományos feltárását az utóbbi években nagyban előbbre vitte Kiss József tanulmánya¹ és a Popély Árpád által kiadott dokumentumgyűjtemény.²

A kommunista párt szemszögéből nézve a beteljesülni látszó szocializmust ebben az időben közvetlenül semmi sem fenyegette. A „nyugati imperializmus” veszélye ekkorra már elcsépeltnek tűnt, és különben is tagjai vagyunk a Varsói Szerződésnek, amelynek élén a „testvéri”, nagy és erős Szovjetunió áll, amely megvéd minket minden esetleges támadástól – hangoztatták a hatalom birtoklói. A hatvanas években a két szomszéd állam, Lengyelország és Magyarország rendszere is – az ötvenes években lezajlott és elfojtott forradalmi és reformtörekvések után – szilárdnak látszott. Ekkorra az egypárti diktatúra a „belső ellenséggel” is leszámolt. Az

*A 2008. november 21-én Somorján a Fórum Kisebbségkutató Intézet által szervezett A nemzetiségi kérdés helye a prágai tavasz folyamatában című konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata.

ötvenes évek perei és egyéb megtorló intézkedései minden diktatúraellenes megnyilatkozást jó időre elfojtottak. A hatalmi nómenklatúra tehát biztonságban érezte magát. Cseh részről a burzsoá nacionalizmus vádjával leszerelték és egy időre elhallgattatták a szlovákok nemzeti önállósodási törekvéseit is.

Ebben a majdnem „idilli” helyzetben azonban mégis elkezdődött valami, egy aránylag lassú, de egyre mélyülő, gyakran ugyan burkolt, majd fokozatosan nyíltabbá váló kritikai folyamat. Annak a háború utáni fiatal generációnak a tagjaitól indult ki – elsősorban a cseh-morva országrészben –, akik annak idején lelkesen támogatták a kommunista hatalomátvételt és a rendszer ötvenes évekbeli megszilárdulását. Ők voltak azok, akik a hatvanas évek elején már komoly posztokat foglaltak el a közélet különböző területein, és a kommunista párt hierarchiájába is szervesen beépülve politikai befolyással is rendelkeztek. Előző évekbeli magatartásuk és tetteik révén élvezték a bizalmat. Felismerték azonban, hogy a rendszer, melynek kialakításában maguk is részt vettek, nem az lett, amit elképzelték, illetve rádöbbenetek a rendszer deformáltságára. Eleinte a közelmúlt eseményeit kezdték kritikusan megítélni. Bírálni kezdték a kommunista hatalmi praktikákat, az ötvenes évek pereit és ártatlan embereknek mondvacsinált ideológiai vádak alapján történő meghurcolását. Megindult a rehabilitáció az elítélt egykori párttagok ügyében, majd egyre inkább a merev ideológiai béklyókat kezdték oldozgatni. Elsősorban a művészeti élet egyes területein indult meg az erjedés. A bírálatokat, egyre nagyobb nyilvánosság mellett, legbátrabban az írók, újságírók, képzőművészek és az előadóművészek gyakorolták. Felvették a küzdelmet a szigorú ideológiai cenzúrával, hogy megjelenhessenek addig tiltott vagy tabunak számító művek is. A kortársak emlékezhettek rá, hogy egy-egy ilyen írás megjelenése a prágai *Literární noviny*ban vagy a *Plamen* című irodalmi folyóiratban országos eseménynek számított, sokan olvasták és sokan ismerték hallomásból. Tartalmukról ugyanis beszámoltak a nyugati rádióadók, a Szabad Európa Rádió és az Amerika Hangja. Ezeket az adókat akkor titokban a lakosság tömegei hallgatták. De említhetnénk szlovák viszonylatban a *Kultúrny život* című szlovák értelmiségi hetilapot is, amelyért megjelenésének napjain Pozsonyban és a nagyobb városokban 1962-től sorban álltak az emberek.

A kritikus hangvétele az ifjúság körében igen hamar visszhangra talált. És ugyanilyen gyorsan váltott át a verbális szintről cselekvésre. Bírálatok érték a kommunista párt által szigorúan kézben tartott és irányított egységes ifjúsági szervezet, a Csehszlovák Ifjúsági Szövetség (CSISZ) tevékenységét, amely szűk ideológiai korlátok közé szorította a fiatalok életét.³ A szervezetbe ugyanis szinte kötelezően minden fiatal betereteltek, és előírták, hogy milyen tevékenységet folytathatnak. Ez elsősorban olyan szemináriumokra, illetve – ahogy akkor mondták – tanfolyamokra vonatkozott, ahol a párt ideológiáját sulykolták a fiatalok fejébe. A kommunista ünnepek és emléknapok megünneplése (május 1., a munka ünnepe; november 7., a nagy októberi szocialista forradalom és mások), az ezeken való tömeges részvétel, a kötelező munkabrigádok szervezése szabadnapokon, illetve az iskolai szünetekben – mindez a kor természetes velejárójának számított. Ugyanakkor az ifjúság természetes szórakozási igényeivel vajmi keveset törődtek. Az ifjúság az ilyen merev és formális tevékenységi formákat szerette volna az életéből kiiktatni. A fiatalok fokozott mértékben kezdték hódolni a modern tánczenének. Ne felejtjük el, hogy a beatzene és egy igen népszerű tánc, a twist, éppen ebben az időben kezdett a kelet-közép-európai országokba Nyugatról beszivárogni! A Beatles együttes legnagyobb

sikerkorszaka is a hatvanas évek első felére esik. A párt ideológusainak rosszállása ellenére a fiatalok tömegesen hódolnak ezeknek a modern irányzatoknak. És ez egyúttal tiltakozást vagy olykor már lázadást is jelentett a centralizált ifjúsági szervezet merev keretei ellen. Szlovákiában létezett egy hetente jelentkező igen népszerű rádióműsor, a *Vysielanie na modrej vlne* (Közvetítés a kék hullámhosszon),⁴ amely eredetileg a CSISZ propagandaadása volt, de fokozatosan megváltozott a hangneme, és igazodott a fiatalok valódi igényeihez. Tényfeltáró riportokat, beszélgetéseket közölt zenés keretben. A hazai zeneszámokon kívül a műsor keretében lejátszottak népszerű és itthon tiltott, tehát nyilvánosan egyébként nem hallgatható számokat is. A műsort a fiatalok tömegei hallgatták nemcsak a zene, hanem az elhangzó kritikus hangvételű riportok miatt is. A szerkesztők pedig hétről hétre szinte borotvaélen táncolva küzdöttek a cenzúrával. Itt-ott annak is híre ment a fiatalok körében, ha valamilyen zeneszámot vagy riportot letiltottak. Ez tovább növelte szemükben a rendszer népszerűtlenségét.

Szlovákiai magyar viszonylatban is volt egy említésre méltó, meglehetősen korai, 1961–1962-es kezdeményezés, amelyről csak később derült ki, hogy úttörő jelleggel bírt. Fiatal szlovákiai magyar előadóművészek, akkor még a pozsonyi Színművészeti Főiskola hallgatói, Beke Sándor és Vavreczky (később: Galán) Géza szlovákiai magyar költők műveiből *Korunk és költészetünk* címmel elkészítettek és színpadra állítottak egy versösszeállítást. Az elszavalt versek külön-külön önmagukban, noha kiváló költeményekről volt szó, még nem fejeztek ki bírálatot vagy tiltakozást. Azonban az előadás dramaturgiája és az összeállítás maga – a zenei aláfestéssel együtt – már sokatmondó tartalomná állt össze. A magyar táj és a szerelem dicsérete, valamint a lázadó fiatalok költőien megfogalmazott gondolatai így együtt, egy közös életérzést fejeztek ki, amely szakított a merev mozgalmi ideológiával, és az életet a maga valóságában tükrözte. Ez az előadás később mintául szolgált a szlovákiai magyar irodalmi színpadi mozgalomnak, amely – mint tudjuk – a hatvanas évek második felében és a hetvenes években bontakozott ki országszerte.

A szabadabb, kötetlenebb szórakozási és művelődési formák megvalósulása érdekében a fiatalok spontán módon elkezdtek olyan klubokat szervezni, amelyekben maguk szabhatják meg, mivel foglalkoznak és hogyan szórakoznak. A hatalom számára eleinte már maga a „klub” szó is tabunak, sőt elítélendőnek számított. Az ilyen klubok tevékenysége ugyanis kicsúszott az irányításuk alól, és ezt a központosított diktatúra nehezen viselte el. Miután belátták, hogy a tiltás csak még makacsabb ellenállást szül, megpróbálták a klubokat a CSISZ keretei közé bevonni. Engedélyezték, főleg a főiskolákon és egyetemeken, hogy a CSISZ-alapszervezetek saját klubokat hozzanak létre, és ott a fiatalok hódolhassanak a saját elképzeléseik szerinti szórakozásnak és művelődési formáknak. Ezek azonban, kevés kivételtől eltekintve, nem váltak igazán népszerűkké, mert ha kisebb mértékben is, de érezhető volt a CSISZ által gyakorolt ellenőrzés. Pozsonyban viszont nagy népszerűsége tett szert a főiskolás klub, ahogy eredetileg nevezték, a „V-klub” (Vysokoškolský klub). A felsorolt jelenségek azonban kétségtelenné tették, hogy a CSISZ-en belül is megindult egy lassú erjedés, amely fokozatosan az egész szervezetet átjárta. Ez a mozgalom eleinte nem fogalmazott meg politikai célkitűzéseket, hanem csak a szervezet tevékenységét akarta színesebbé, kötetlenebbé és ideológiamentesebbé tenni.⁵

A magyar fiatalok klubmozgalmának kezdetei és első szakasza

A pozsonyi egyetemen és főiskolákon tanuló szlovákiai magyar fiatalok – figyelve az országban és az ifjúsági szervezetben zajló eseményeket – szintén próbálták kitörni az uniformizált keretek közül. Mivel több karon tanultak és több kollégiumban laktak, nem maradt más lehetőségük, mint egy közös klubot alapítani. Ennek első kísérletére 1964 februárjában került sor Pozsonyban egy Štúr utcai pincehelyiségben. Mintegy 80 szlovákiai magyar diák itt megalapította a József Attila Ifjúsági Klubot (JAIK). Ez eleinte kissé tétova kezdeményezés volt. A hatalom által előírt keretek közül szabadulva hirtelen nem volt olyan megfogalmazott közös programja a fiataloknak, amely irányadó lett volna. A heti egyszeri összejöveteleken, több hónapon keresztül azon folyt a vita, hogy mivel is foglalkozzanak a fiatalok az összejöveteleiken. Az összejöveteli helyiség problémája sem oldódott meg hosszabb időn keresztül. Mint érdekességet kell megemlíteni, hogy néhány összejövetelre a Csehszlovák–Szovjet Baráti Társaság Háza adta bérbe a helyiségeit. Néhány hónap elteltével a JAIK összejöveteleire a Csemadok székházának nagytermében került sor. Annak ellenére, hogy a Csemadok KB egyes vezetői gyanúval szemlélték a rebellis fiatalok ténykedését, a klubhelyiség problémája ezzel végleg megoldást nyert.⁶ Pár hónap elteltével a Csemadok egyik pozsonyi alapszervezete integrálta a klubot. Így megtörtént a legalizálása, de önálló cselekvési szuverenitását a JAIK végig megtartotta.⁷

A JAIK példáját követve a hatvanas évek második felében több szlovákiai magyar ifjúsági klub is alakul: 1965-ben – Petőfi Ifjúsági Klub, Komárom; Juhász Gyula Ifjúsági Klub, Nyitra; Új Nemzedék Ifjúsági Klub, Kassa; Csillag Ifjúsági Klub, Csata; 1966-ban – Csallóközi Ifjúsági Klub, Dunaszerdahely; Korunk Ifjúsági Klub, Losonc; Erdélyi János Ifjúsági Klub, Nagykapos; Vörösmarty Klub, Vágsellye; Tompa Mihály Ifjúsági Klub, Rimaszombat; Kazinczy Ferenc Diákkör, Brünn; Lévai Ifjúsági Klub, Léva; 1967-ben – Kassák Lajos Ifjúsági Klub, Érsekújvár.

Külön kell megemlítenünk a prágai Ady Endre Diákkört (AED), amely már 1957-ben megalakult mint a prágai magyar főiskolások klubja. Korai megalakulása talán annak köszönhető, hogy a Prágába került dél-szlovákiai magyar diákok távol voltak otthonuktól, csak ritkán utazhattak a családjukhoz, így fokozottabban érezték a magyar közösség hiányát. Ezért korábban mutatkozott náluk igény egy nemzetiségi alapon működő közösség iránt, amely eleinte inkább az otthon melegét volt hivatva részben pótolni. Később az AED, a JAIK mellett, a csehszlovákiai magyar klubmozgalom egyik motorjává vált.

A prágai AED 1965-ben felvette a kapcsolatot a pozsonyi JAIK-kal, és a kassai Új Nemzedék Ifjúsági Klub szervezői segítségével 1965 nyarán a Rozsnyó melletti Kőrösön közösen megszervezték az első Nyári Ifjúsági Táborozást (NYIT).⁸ A nyári táborok kezdetéről Duray Miklós ezt írja: „Sokat tanulmányoztuk a Sarlót, s tudtuk, hogy ők miből indultak. 1928-as gombaszögi táboruk adta az alapgondolatot, hogy mi is tábort szervezzünk, s ez az ötlet indította el munkánkat.”⁹ Meg kell jegyeznünk, hogy a két világháború közötti időszak csehszlovákiai magyar eszmei és mozgalmi hagyományai közül a hatvanas években a Sarló mozgalomra való hivatkozás nem volt tiltott. Ezért sokan éltek ezzel a lehetőséggel, azt is sejtetve, hogy nemcsak munkásmozgalmi hagyományai vannak a szlovákiai magyarságnak. Az azonban akkor kevesek előtt volt ismert, hogy a Sarlónak csak a kezdeti szakaszára volt jellem-

zó a népi kultúra ápolása, a nemzeti öntudat megmaradásának támogatása és a magyar néprajzi hagyományok tudományos gyűjtése, egyszóval a magyar kisebbség elnyomása ellen kifejtett tevékenység. A mozgalom fokozatosan az akkor terjedő „tudományos szocializmus” eszméi (Marx, Lenin és Sztálin művei) iránt kezdett érdeklődni, és közeledett Csehszlovákia Kommunista Pártjához, amelyben, önálló arcukat elveszítve, rövid időn belül feloldódott.¹⁰ Duray Miklós két évvel később, 1968-ban, a szlovákiai magyar klubmozgalom addigi szakaszait összefoglaló írásában valószínűleg már a Sarló mozgalom történetének pontosabb ismeretében írta, hogy „Igaz, elismerjük a Sarlót, de hibáiból is okultunk”.¹¹

A magyar fiatalok klubmozgalmára jellemző tanácstalanság nehezen szűnt meg. Ötlelei ugyan voltak a fiataloknak, hogy mit kellene, illetve mit lehetne tenniük abban a mozgástérben, amit maguk számára kialakítottak, de hiányzott egy olyan vezető személyiség, aki magával tudta volna ragadni a többieket, akire hallgathattak volna, és aki minden helyzetben irányt tudna szabni a tevékenységüknek. Ilyen vezetővé nőtte ki magát a JAİK-ban Duray Miklós, aki 1965-től fokozatosan átvette a klub irányítását, és az egész szlovákiai magyar klubmozgalom meghatározó személyiségévé vált. Hasonló meghatározó szerepet töltött be Duka Zólyomi Árpád a prágai AED-ben.

A szlovákiai magyar ifjúsági klubmozgalom egyik fontos mozzanatának számít, hogy 1965 novemberében öt klub vezetői találkozót szerveztek, amelyen megegyeztek a közös fellépésről és a rendszeres kapcsolattartásról. Ezt a törekvést felkarolta a pozsonyi Népművelési Intézet magyar osztálya (Osvetový ústav), amely útiköltség-térítés formájában némi anyagi támogatást is nyújtott a klubvezetők időnkénti tanácskozáshoz, valamint a *Népművelés* című havilapjának kiemelhető mellékleteként megjelenítette a klubok, többnyire négyoldalas, tájékoztatóját. Ennek szerkesztését a JAİK tagjai végezték. Kezdetben *Így élünk mi*, később *Hang* címmel jelent meg.¹² A tájékoztató tartalmát szintén az útkeresés jellemezte. A lap gyakran a magyar kisebbség kulturális hagyományait felelevenítve próbálta a magyar fiatalok ismereteit gyarapítani saját múltjukról. De visszatérően foglalkozott saját maga hasznosságának kérdésével. Megjelent ugyan néhány módszertani útmutatót tartalmazó írás is, de a klubmozgalmat ezekben az években továbbra is a tétova útkeresés jellemezte. A lap legfőbb jelentősége mégis abban volt, hogy a működő néhány magyar ifjúsági klubot összefogta egy félig-meddig legalizált hálózatba. Így az egypártrendszer részéről gyanúval figyelt klubok nem a tiltott, hanem a megtűrt kategóriába tartoztak.

Ez az állapot nagyjából azonban csak egy évig tartott. Az Abarán megtartott 1966-os II. NYIT táborozásának programjában a hatalom szervei kifogásolnivalót találtak, és ennek ürügyén támadást indítottak a klubok ellen. A megalakult klubokat ekkor komolyan fenyegette a betiltás veszélye. Végül azonban csak a mozgalom szócsövét, a *Népművelés* klubmellékleteként megjelenő *Hang* kiadását tiltották be 1966 decemberétől. Ez kissé visszavetette a klubmozgalom lendületét.¹³

A mozgalom azonban pár hónapos eszmélés után újra felélénkült. Az AED megalakulása tízéves évfordulójának megünneplésére 1967 novemberében Prágában ismét összegyűltek a csehszlovákiai magyar ifjúsági klubok képviselői. Ez alkalomból megalakították a klubok 5 tagból álló Módszertani Csoportját, amely a megszüntetett *Hang* és a klubvezetők találkozási helyett elsősorban a klubok közötti kapcsolattartást volt hivatva biztosítani. Ez azt jelentette, hogy az 1968-as év már ismét egy akcióképesebb magyar ifjúsági klubhálózatot talált.¹⁴

A csehszlovákiai kommunista rendszer dogmatikus módszereivel szemben magán a párton belül is nőtt az elégedetlenség, mígnem 1968 elején Alexander Dubček megválasztásával a CSKP KB vezető titkári tisztségébe kezdtek hivatalosan is nyilvánosságot kapni azok a viták, amelyek addig a kommunista párt központi vezetésében zajlottak a kulisszák mögött. A reformokat óhajtó és a társadalmi megújulásért síkra szálló erők küzdöttek a változtatásokat elodázni akaró erőkkal. Eltartott néhány hétig, amíg az emberek elhitték, hogy a reformerők tényleg felülkerekedtek a pártban, és maguk is tehetnek valamit életük jobbítása érdekében.

A magyar fiatalok 1968. április 6-i értekezlete

A fiatalok is türelmetlenül várták a lehetőséget, hogy az igényeiknek megfelelő szervezeti kereteket hozhassanak létre. Erre Szlovákiában a CSISZ Szlovákiai Központi Bizottságának (CSISZ SZKB) 1968. március 22–23-i rendkívüli plenáris ülése adta meg az impulzust. Ezen az ülésen kimondták azt, hogy a fiatalok döntő többsége a szervezet megreformálását vagy felosztatását követeli. Ennek alapján úgy döntöttek, hogy támogatják azt az álláspontot, amely szerint „lehetőséget kell adni arra, hogy a fiatalok olyan szervezeteket létesíthessenek, amelyek leginkább megfelelnek az elképzeléseiknek”. Ezt a javaslatot a CSISZ SZKB plénumának magyar nemzetiségű tagjai is támogatták. Az ő nevükben Csikmák Imre, a CSISZ SZKB Elnökségének tagja felszólalásában javasolta, hogy a legközelebbi napokban hívják össze a magyar ifjúság képviselőinek találkozóját is, amely „megvitatná hazánk magyar nemzetiségű fiataljai szövetségének megalapítására vonatkozó kérdéseket”. A CSISZ SZKB határozatban csoportot jelölt ki a találkozó előkészítésére.¹⁵ A CSISZ plénumának ülése előtti napokban a JAIK már számos állásfoglalást küldött a párt-szerveknek és a CSISZ-nek is, amelyben a reformok megvalósítását sürgette. A CSISZ SZKB magyar tagjai és a JAIK közötti egyeztetés után megalakult a magyar fiatalok értekezletét előkészítő csoport, amely terjedelmes vitaindító anyagot is kidolgozott az értekezletre Tervjavaslat az önálló Magyar Ifjúsági Szövetség megalapítására címmel, melyet az *Új Ifjúság* is közzétett.¹⁶

Az előkészítő bizottság 1968. április 6-ra Pozsonyba, a CSISZ tulajdonában lévő, egykori YMCA épületének üléstermébe hívta össze a magyar fiatalok értekezletét. A mintegy 150 összegyűlt fiatal először egy vitaindító beszámolót hallgatott meg, melyet Csikmák Imre olvasott fel. Részletesen elemezte a CSISZ tevékenységének hiányosságait és hibáit. Idézett a magyar fiatalok leveleiből, amelyeket az *Új Ifjúság* szerkesztőségébe küldtek. Összegezve elemzéseit, így folytatta: „[...] megállapíthatjuk, hogy a CSISZ eddigi szervezeti felépítése nem biztosított elég teret a csehszlovákiai magyar fiataloknak ahhoz, hogy a szervezetet teljes egészében magukénak vallják. Nem vettek tekintetbe az ifjúság nemzeti és nemzetiségi érdekeit. Ezzel és csakis ezzel magyarázható, hogy a magyar fiatalok arányszáma alacsony az ifjúsági szövetségben.”¹⁷

A beszámolót egy érzelmeiktől túlfűtött vita követte. Szinte mindenki szólni akart. A résztvevőkben ott feszültek az elmúlt évek nem túl örömteljes élményei és tapasztalatai, amelyeket okvetlen szerettek volna megosztani a többiekkel. Valamennyien érezték, hogy ez az első alkalom, amikor a nyilvánosság előtt szabadon kifejthetik véleményüket és megtehetik javaslataikat. A jelenlevő fiatalok többségének ez felémelő érzést jelentett. Éles vita alakult ki a további lépéseket illetően. Deklarálja-e

az értekezlet az önálló magyar ifjúsági szervezet megalakításának szándékát, vagy igazodjon a CSISZ SZKB irányelveiben javasolt rétegszervezetek létrehozásához, amelyeket egy közös ernyőszervezet kapcsolna egységbe. Ebben az időben valamennyi napvilágot látott elképzelés bizonytalan lábakon állt. Nem lehetett tudni, hogyan alakul a politikai helyzet, meddig mennek el a reformok, hogyan alakul a cseh–szlovák viszony. Ekkor már ugyanis Szlovákiában felerősödtek a szlovák törekvések Csehszlovákiának két egyenrangú nemzet szövetségi államává való átalakítására. Ez a törekvés az ifjúsági szervezetben is érvényesült.¹⁸ Egyértelművé vált, hogy a szlovák ifjúsági vezetők a szlovákiai ifjúsági szervezet csehektől független, teljes önállóságában gondolkoznak. Ez tükröződik a létrehozandó szervezet elnevezésében és céljainak megjelölésében is, ahol a nemzeti érdekeket hangsúlyozták. A magyar fiatalok számára ez kedvező volt, ugyanis a nemzetiségi alapon történő szerveződést támasztotta alá, amely tulajdonképpen a magyar fiatalok célja is volt.

A magyar fiatalok 1968. április 6-i értekezlete hosszas vita után végül két dokumentumot fogadott el. A Felhívás című dokumentum támogatta Szlovákia Ifjúsági Szövetségének létrehozását „mint csúcscsoportot, amely a különböző ifjúsági csoportosulások valódi parlamentjévé válna”. Az önálló magyar ifjúsági szövetség létrehozásáról előterjesztett tervezetet pedig ezekkel a szavakkal javasolta további megvitatásra: „A jelenlegi feltételek között azonban lehetetlen egy tervezet alapján döntést hozni. Lehetőséget kell adni arra, hogy a fiatalok saját maguk a legdemokratikusabban válaszszák meg azt a szervezeti felépítési módot, amely számukra a leginkább megfelel.” Ez lényegében kompromisszumként került a Felhívásba, mivel a szlovák ifjúsági vezetők elvárták, hogy a magyar fiatalok szintén kiálljanak a cseh országrészekről való elkülönülés mellett. Az értekezlet résztvevőinek döntő többsége azonban egyértelműen az önálló magyar ifjúsági szervezet megalakítását szorgalmazta, illetve ennek egyértelmű deklarálását látta volna szívesen. A visszafogottság azonban tudatos volt, és az akkori politikai helyzethez igazodott. Akkor ugyanis még nem volt kész a kommunista párt akcióprogramja, amely a demokratizálódás kiterjedésének körvonalait és a cseh–szlovák viszony rendezésének folyamatát kellett, hogy meghatározza. A szlovák politika szereplői akkor erre vártak. A CSISZ-ben ugyan támogatták a különböző ifjúsági rétegszervezetek megalakítását, de még szintén nem volt biztos az, hogy lesz-e különálló Szlovákiai Ifjúsági Szövetség. Az akkori bizonytalanság tehát óvatosságra intett. Ebben a helyzetben magyar részről valóban nem lett volna célszerű radikális önállósodási nyilatkozatot kiadni. Ugyanakkor a Felhívás a magyar fiatalokat az önálló ifjúsági klubok megalakítására ösztönözte. A mozgalom végső szándékát általánosságok mögé rejtve pedig így fogalmazta meg: „Célunk az, hogy olyan szervezkedési formákat találjunk, amelyekről a fiatalok nem idegenkednek, hogy valóban érezzék – itt alapvető érdekeik jutnak kifejezésre.”¹⁹ Ez a megfogalmazás végül is nyitva hagyta a kérdést. A jövőre nézve minden lehetőség, köztük az önálló szervezet megalakítása előtt is nyitva hagyta a kapukat.

Az értekezleten elfogadott Határozat azonban már sokkal konkrétabb megfogalmazásokat tartalmaz. A résztvevők ezt belső használatra szánták. Ebben határidőkkel megszabott tevékenységeket írtak elő az ifjúsági klubok megalakításától kezdve a járási szervek létrehozásáig. A megválasztott Magyar Ifjúság Központi Tanácsának (MIKT) pedig feladatul adták, hogy 1968. május 15-ig dolgozza ki az alakuló szervezet programját és szervezeti szabályzatát, és ezeket bocsássa országos vitára. Ezt követően június 30-ig hívja össze a járási szervek küldötteinek országos konferen-

ciáját „amely megalakítja a Csehszlovákiában élő magyar ifjúság önálló érdekvédelmi szervezetét”.²⁰

Az értekezlet szervezői tehát a Felhívással gesztust gyakoroltak a szlovák fél irányába, mintegy bizonyítva, hogy a csehekkel szembeni önállósodási törekvéseiket a magyar fiatalok támogatják. Nem kimondva ugyan, de abban bíztak, hogy a magyar törekvések esetében majd hasonló gesztusra számíthatnak a szlovák féltől is. A Határozat viszont csak a klubok és a megválasztott testületek belső használatára készült, habár az *Új Ifjúság*ban nyomtatásban is napvilágot látott. Igaz, hogy egyértelműen az önálló magyar ifjúsági szervezet megalakulására irányuló tevékenységhez ad útmutatót, de úgyszólván értelmezhető, hogy ez a szervezet is tagja kíván lenni a megalakuló Szlovákiai Ifjúsági Szövetség parlamentjének. Arra vonatkozólag pedig, hogy a jövőben milyen mértékű lenne az ebben résztvevő rétegszervezetek önállósága, akkor még nem volt tisztázott, és megoszlottak róla a vélemények.

Szerveződés és programalkotás

Az április 6-i értekezleten elfogadott dokumentumok szellemében kezdődött meg a magyar ifjúsági klubok szervezésének új szakasza, most már azzal a céllal, hogy a klubok rövidesen egy önálló magyar ifjúsági szervezetbe tömörülhetnek. A megválasztott, 34 tagból álló Magyar Ifjúság Központi Tanácsa (MIKT) nevében annak Szervező Bizottsága végezte a konkrét munkát. Ez a MIKT pozsonyi és Pozsony közeli tartózkodási hellyel rendelkező tagjaiból tevődött össze.²¹

A Szervező Bizottság kezdeményezte, hogy a CSISZ SZKB támogassa a MIKT fizetett apparátusának létrehozását. Eredetileg három személlyel számoltak. Végül egy fizetett munkatárnak a bérét biztosította a CSISZ SZKB központi irodája. Így 1968 májusától Galán Géza színművész lett a MIKT fizetett alkalmazottja.²² Munkahelye a CSISZ központi irodájának épületében volt, ahol az *Új Ifjúság* szerkesztősége is székelte Szőke József főszerkesztővel az élén. A MIKT bázisa tulajdonképpen a szerkesztőség volt, ide szőlt a postacíme is.

A magyar ifjúsági klubok áprilistól kezdve folyamatosan szaporodtak. Több járásban megszervezték a járási tanácsokat is. Az *Új Ifjúság* egyes számai közölték a klubok alakulásáról szóló beszámolókat.²³ A MIKT tagjai pedig elméleti és gyakorlati útmutatással segítették a szlovákiai magyar fiatalokat, hogy ebben az átmeneti, egyelőre szabályozatlan helyzetben is végezni tudják a klubok szervezését. Szőke József három folytatásban közölt írásában részletesen kifejtette és megindokolta az önálló magyar ifjúsági szervezet megalakításának szükségességét,²⁴ Varga Sándor elméleti és gyakorlati útmutatóval látta el a magyar fiatalokat klubjaik létrehozásához,²⁵ Galán Géza pedig a szlovák–magyar együttélés során tapasztalt személyes élményeire támaszkodva és a magyarelles sajtócikkekre reagálva bátorságra és önazonosságuk megőrzésére biztatta a magyar fiatalokat.²⁶ Biztatásra és útmutatásra szükség is volt, mert több helyen akadályt gördítettek a klubok megalakulása elé. Másrészt pedig az általános légkör Szlovákiában ezekben a hónapokban igen magyarelles volt. Ez konkrétan és általánosan is érintette a magyar fiatalokat. A szlovák sajtó cikkei minden magyar megszólalásban a magyar nacionalizmust vélték felfedezni. Ezért a fiatalok is inkább visszafogottabban és körültekintőbben jártak el, hogy még véletlenül se adjanak indokot magyarelles megnyilatkozások

ra. Ettől függetlenül a szlovák sajtó egyre-másra közölte a mondvacsinált vádak alapján íródott magyarelles cikkeket. Ezek gyakran hamis történelmi adatokra támaszkodva általánosan támadták a szlovákiai magyarokat, de konkrét személyeket és csoportokat is célba vettek. Teljesen indokolatlan támadás érte a pozsonyi JAIK-ot és a nyitrai Juhász Gyula Ifjúsági Klub fiataljait. A támadásokat visszautasító írások rámutattak a magyar fiatalok vétlenségére és arra, hogy a magyar fiatalok a nemtelen gyanúsítgatások ellenére sem folyamodnak olyan viszontválaszokhoz, amelyek elítélendők lehetnének.²⁷ Sőt azok a megnyilatkozások, amelyeket az egyes klubok és a magyar fiatalok nagyobb csoportjai közzétettek, egyértelműen az országban folyó demokratizálódási folyamat elindítóját, a kommunista pártot és annak nyilatkozatait támogatták. Magyar részről azonban ezt többen a Csemadok KB 1968. március 12-i állásfoglalását támogató nyilatkozaton keresztül tették meg. A JAIK rezolúciója is ebben a szellemben került megfogalmazásra a klubban tömörülő magyar főiskolások, fiatal értelmiségiek és dolgozó fiatalok nevében, amelynek egyik mondata így hangzik: „[...] megvitattuk a Csemadok KB állásfoglalását a CSKP KB és SZLKP KB januári határozatához, és azt teljes egészében támogatjuk. Aktívan segíteni kívánjuk a hazánkban végbemenő demokratizálódási folyamatot, de ez a folyamat csak akkor lesz teljes érvényű számunkra is, ha maradéktalanul és a lehető legrövidebb időn belül rendeződik a nemzetiségi kérdés a Csemadok KB javaslatai alapján.”²⁸

A prágai AED állásfoglalása 1968. április elején született meg, és már sokkal részletesebben reagál az eseményekre. Szintén a Csemadok KB és az Írószövetség magyar szekciójának állásfoglalását tekinti támogatandónak. Részletezi azok egyes pontjait, és új javaslatokat is megfogalmaz. Sőt bírálattal illeti a Csemadok KB-t, hogy az elmúlt két hónapban nem fejtett ki megfelelő mértékű aktivitást, és „nem igyekezett kapcsolatot teremteni az ifjúsággal”. Az alapvető politikai kérdésben az AED állásfoglalása a következőket szögezi le: „Szívvel-lélekkel köszöntjük és támogatjuk a megindult demokratizálódási folyamatot mint olyan vívmányt, mely hazánk minden polgárára nézve egyaránt üdvös. E folyamat megőrzését és továbbfejlesztését szükségesnek tartjuk. Elutasítjuk mindazokat a nézeteket – bárhonnan jöjjenek is! –, melyek a nálunk lejátszódó eseményeket bizalmatlansággal, sőt egyenesen gyanakodva szemlélik.”²⁹ Az idézet utolsó mondata utalás a szovjet vezetők, valamint az akkori ún. szocialista országok vezetőinek azon nyilvánosságra hozott aggodalmaira, hogy Csehszlovákiában veszélyben van a szocializmus ügye. Hasonló megnyilatkozásokat egyes itthoni csoportok is hangoztatni kezdtek, ezek egyre inkább erősödtek, és szervezettségük is nőtt. Ennek ellenére a megújodást támogató lakossági tömegek mellett elenyésző kisebbséget alkottak. De az emberek mégis veszélyesnek tartották őket, mivel a Szovjetunióra hivatkoztak. Az országban lejátszódó enyhülési folyamatot jobboldali elhajlással, revizionizmussal, sőt az ellenforradalom előkészítésével vádolták. Ezek a vádak akkor a hithű, dogmatikus kommunisták szemében szinte főbenjáró bűnnek számítottak. Az is kétségtelen volt, hogy a dogmatista csoportok a bátorítást és a támogatást elsősorban a Szovjetunióból kapják. Ezért a demokratizálódás mellett elkötelezett hivatalos pártvonal sem mert ellenük fellépni. A visszarendeződéstől való félelem ezért minden szerveződést az országban arra indított, hogy az akkor hivatalosnak számító pártvonalat támogassa és erősítse. Ezzel magyarázható, hogy a következő két-három hónapban a magyar fiatalok által megfogalmazott dokumentumok is ebben a szellemben készültek.

A magyar fiatalok mozgalmának további szervezési szakaszában került sor a IV. Nyári Ifjúsági Táborozásra 1968. július 11–22. között a Komárom melletti Keszegfalván. Ezen a találkozón a 200 táborozó fiatal találkozott az egykori Sarló mozgalom egyes tagjaival, a Csemszlovákia egyes tisztségviselőivel, magyarországi és délvidéki fiatal írókkal és más közéleti személyiségekkel. A résztvevők az itt elhangzott előadások és kötetlen beszélgetések során elég jó tájékoztatást kaptak az országban akkor zajló politikai és társadalmi eseményekről. Erről tanúskodik az a levél is, amelyet a találkozó résztvevői a CSKP KB-nak, Szlovákia Kommunista Pártja (SZLKP) Központi Bizottságának, a Csehszlovák Távirati Irodának, valamint a pozsonyi *Új Szó* és a prágai *Rudé právo* szerkesztőségének küldtek el.³⁰ A levél, igazodva a politikai helyzethez, az akkor szokásos módon hitet tesz a hivatalos politikai irányvonal mellett: „Tudatosítjuk, hogy felelősek vagyunk a demokratizálódási folyamat további alakulásáért, amelytől a nemzetiségi kérdés megoldása is függ, és ezért szükségesnek tartjuk elmondani e problémát érintő véleményünket. Figyelemmel kísérjük és támogatjuk a CSKP KB januári plénumán megkezdett politikát. Az akcióprogram és a január utáni belpolitikai fejlődés arról győzött meg bennünket, hogy a szocialista demokrácia fejlődését hazánkban csak a megkezdett út és politika folytatása hozhatja meg. A nemzetiségi kisebbségek helyzetének megoldását a demokrácia tényleges próbakövének tartjuk.” A további részekben a levél a nemzetiségi kérdés igazságos megoldását szorgalmazza. Ez akkor elsősorban a Csehszlovákiában élő nemzeti kisebbségeknek nemzetiségként való, alkotmányban rögzített elismerését jelentette. Mint ismeretes, az akkor érvényes alkotmány ezt nem tartalmazta. Egyúttal azonban bírálatot is megfogalmaz a levél a hivatalos szervek felé: „Sajnálattal vetjük tudomásul, hogy a felső kormány- és pártszervek nem foglaltak világosan állást a rádióban és a sajtóban jelentkező, a nemzetiségi követelések képviselőit ért támadások ellen.” Ezt a mondatot a rendszerváltozás után is bármikor leírhattuk volna, sőt napjainkban is aktuális. A levél a végén a magyar fiatalok „speciális érdekeinek biztosítását” szorgalmazza: „[...] kiállunk a magyar ifjúsági szervezet megalkulása mellett, amely a többi haladó ifjúsági szervezettel a Marx-leninizmus és az internacionalizmus szellemében egészséges nemzeti öntudatra és szocialista hazafiságra fogja nevelni a magyar ifjúságot.” Ezeket, a dogmatikus pártideológiát idéző szavakat akkor takaróként használták, hogy az egyre erősödő ortodox kommunisták csoportjai ne köthessenek bele az ugyanabban a dokumentumban megfogalmazott valódi demokratikus gondolatokba és követelésekbe. Ez természetesen, mint később kiderült, csak illúzió volt. A dogmatikus elemek ugyanis nem a dokumentumokat elemezték, hanem azokat a személyeket támadták, akik a demokratizálódási folyamat támogatói és nyílt elkötelezettjei voltak.

A IV. NYIT résztvevői egy rövid felhívást is elfogadtak, amely lényegében meg egyezett a pártszerveknek küldött levél tartalmával.³¹ De egy új elem is megjelent benne, mégpedig a visszarendeződés lehetősége miatti aggodalom: „Nem engedjük, hogy Csehszlovákia, amely január óta mélyen demokratikus és tényleg szocialista fejlődést kezdett, a baráti államok rossz információinak és félreértéseinek következtében visszajusson a január előtti állapotba.” Ebben a mondatban a „mélyen demokratikus” kifejezés természetesen túlzás. Tudjuk, hogy a reformokat végrehajtani akaró CSKP célkitűzései között a demokratikus rendszer legfőbb kifejezője, a többpártrendszer nem szerepelt.

A táborozáson a jelenlévő ifjúsági klubok tagjai több napon keresztül tárgyaltak és vitatkoztak a létrehozandó Magyar Ifjúsági Szövetség (MISZ) alapdokumentumáról. Ezzel a MIKT teljesítette azon feladatát, hogy az elkészült alapdokumentumokat országos vitára terjesszék. Mivel az eredetileg kitűzött május 15-i időpontra nem készült el a tervezet, ezért a táborozáson részt vevő klubok tagjai, akik Dél-Szlovákia szinte összes vidékéről jelen voltak, vitatták meg az alapdokumentumokat. A három részből álló dokumentumot végül némi kiegészítésekkel és javításokkal jóváhagyták. A három rész a következő volt: a MISZ eszmei alapja és politikai célkitűzései; a MISZ programja; a MISZ alapszabályzata.

Hosszasan lehetne elemezni és értékelni az elkészült terjedelmes dokumentumokat, jelen tanulmány terjedelme azonban ezt nem teszi lehetővé. A későbbiekben esetleg egy másik tanulmányban visszatérhetünk rá. Ezért csak rövid ismertetésére szorítkozunk.

A Bevezető szerint a magyar fiatalok mozgalmának 1968. július végén 80 klubja működik 9000 taggal. A további részek szerint a MISZ a magyar fiatalok érdekvédelmi szervezete. Tagjai részt vállalnak a CSKP „országépítő” politikájában a marxi-lenini ideológia és az internacionalizmus szellemében. A MISZ arra törekszik, hogy megvédje a magyar fiatalokat attól, hogy nemzetiségi hovatartozásuk miatt bármilyen hátrányt szenvedjenek. A dokumentum részletesen foglalkozik a magyar fiatalok érdekvédelmével és segítségével a szociális ügyek, az iskolaügy, valamint a kulturális és művelődési ügyek területén. A harmadik rész pedig a szervezeti felépítést rögzíti, az akkor használatos struktúra szerint (alapszervezet, járási szervek, központi szervek). A dokumentum bevezetőjében a MISZ-t a létrejövő Szlovákiai Ifjúsági Szövetségen belül önálló szervezetként határozza meg „egy föderatív komplexumban”.³²

A dokumentum szlovák fordítását a MIKT Szervező Bizottsági tagjai által aláírt kísérléssel, regisztrálási kérelemmel elküldték a prágai belügyminisztériumba. Ennek sorsára a későbbiekben még visszatérünk.

A programalkotás mellett vidéken tovább folytatódott a magyar ifjúsági klubok alapítása. A Csehszlovákiával szembeni külföldről megnyilvánuló politikai bírálatok erősödése azonban a hazai ortodox kommunistákat is bátorította, akik helyi viszonylatban nyíltan felléptek a reformpárti csoportok ellen. Így több helyen a magyar fiataloknak is meggyűlt a baja a helyi párttitkárokkal és helyi nemzeti bizottsági elnökökkel. Ezt a jelenséget a MIKT megbízott ügyvivője az *Új Ifjúság*ban megjelentetett cikkében elemezte, és visszaütöztette a magyar fiatalokat ért alaptalan vádakat. Idézet az írásból: „Az utóbbi időben számos magyar fiatalal beszélgettem Dél-Szlovákia területén. Elmondták, hogy a klub alapításakor a helyi szervek leküzdhetetlen ellenállásába ütköznek. Az ifjúsági klubok létrehozási szándékáért is sovínizmussal, nacionalizmussal bélyegezték meg őket. Voltak helyek, ahol az összejött fiatalokat »fasiszta« gyülekezettnek nevezték.” A szerző az ilyen abszurdnak minősülő vádaskodásra kérdésekkel és válaszokkal reagál: „Miképpen lehet 15-20 éves fiatalokat nacionalizmussal, sovínizmussal, fasiszmussal vádolni? Mi szolgált erre alapot? Hiszen sok serdülő fiú és lány talán még e szörnyű szavak mélységét sem ismeri. Ki nevelte volna őket ilyenekké? Az iskola? Hát a szocialista társadalomban ilyen iskolák vannak? Ezt fel sem tételezhetjük. Vagy talán a szülők nevelték így őket? Képtelenség! A húszéves szocialista fejlődés idején ennyi fasiszta élt itt és gyermekeiket módszeresen ebben a szellemben nevelték volna? Világos, hogy ez lehetetlen-ség!”³³

A fentiekből jól látható, hogy a párt és a szocializmus ügye iránti egyértelműen kinyilatkoztatott elkötelezettség sem tudta jobb belátásra bírni a dogmatikus erőket. Ennek ellenére tovább nőtt a magyar ifjúsági klubok száma. Országos méretű pontos adatokkal a taglétszámról azonban nem rendelkezett senki. A MIKT Szervező Bizottsága ezért még 1968 júniusában elhatározta, hogy a tagságot nyilvántartásba kell venni. A pontos taglétszám megállapítását tagsági igazolványok kiadásával próbálták elérni. Az elhatározást gyorsan és félig-meddig titokban valósították meg. Azért nem lehetett nyilvánosan beszélni az igazolványokról, mert ezek MISZ-igazolványokként készültek anélkül, hogy a szervezet megalapítását hivatalosan engedélyezték volna. Ezért az *Új Ifjúság*ban sem találhatunk utalást rájuk. Kiosztásuk a klubvezetők részére személyes kapcsolatok és levelezés útján történt.³⁴

A magyar ifjúsági mozgalom további folyamatos szerveződését Csehszlovákiának a Varsói Szerződés csapatai által 1968. augusztus 21-én bekövetkezett katonai megszállása néhány hétre félbeszakította.

Szerveződés az augusztusi megszállás után

Az 1968. augusztus végén és szeptember elején bekövetkezett nagyobb horderejű események és a zavaros körülmények egy időre elterelték a figyelmet az ifjúsági mozgalom szervezéséről. Szükséges azonban megemlíteni, hogy a magyar fiatalok nevében a MIKT Szervező Bizottsága szintén tiltakozott a katonai megszállás ellen, amelyet Szlovákia akkori vezető napilapjának egyik rendkívüli száma is közölt.³⁵

A MIKT Szervező Bizottsága az általános helyzet megnyugvása után, a körülményekhez képest elég hamar felújította tevékenységét. A klubokat szervező magyar fiatalokat az új helyzethez igazodó útmutatással látta el.³⁶

A megszállás utáni helyzetet elemezve a Szervező Bizottság arra a meggyőződésre jutott, hogy még nagyobb intenzitással tovább kell folytatni a mozgalom szervezését, hogy minél előbb megalakulhasson az önálló Magyar Ifjúsági Szövetség, mert Csehszlovákia politikai jövője eléggé bizonytalan. Az ország reformok iránt elkötelezett vezetői ugyan arra bíztattak, hogy folytatni lehet a társadalom januárban meghirdetett demokratizálódását, de ez iránt komoly kételyek merültek fel. Rövid idő elteltével egyre nyilvánvalóbbak lettek a visszarendeződés jelei. A MIKT Szervező Bizottsága programként azt tűzte maga elé, hogy úgy kell tovább szervezni a MISZ-t, mintha a megszállás nem történt volna meg. Az alapdokumentumokban sem terveztek változást, mert ezek egy esetleges visszarendeződés körülményei között is vállalhatók.

A Szervező Bizottság konkrét cselekvési programot is kidolgozott. Október 12-re kitűzte a magyar fiatalok II. országos értekezletének a dátumát, amely egyben a MISZ alakuló közgyűlése lenne. Előtte a járási tanácsok értekezleteit tervezték megtartani, ahol meg kellett választani az országos értekezleten résztvevő delegátusokat.

Időközben a CSISZ szlovákiai szervezeteiben is tovább folytatódott az új szervezeti forma keresése. Első ízben 1968. szeptember 18-án találkoztak az alakuló rétegszervezetek képviselői, valamint a CSISZ központi és járási tisztségviselői. Ezen már nyíltan megmutatkoztak az ellentétek az egységes szervezet megmaradása mellett érvelő járási CSISZ-tisztségviselők többsége, valamint a demokratikusabb szervezeti felépítést támogató rétegszervezeti vezetők között. Az értekezleten részt vett a MIKT Szervező Bizottságának delegációja is. A magyar delegáció támogatásá-

ról biztosította a rétegszervezetekből összeálló Szlovákiai Ifjúsági Szövetség megalakulását, amelynek egyik önálló szervezete kíván lenni a MISZ is. A nemzetiségi alapon szerveződő ifjúsági szervezet ellen az értekezleten a szlovák delegátusok közül többen felszólaltak.³⁷ De mivel határozat itt nem született, nem volt kihatása a további munkára vonatkozóan. A MIKT vezetői számára ez azonban fontos jelzés volt, hogy a jövőben számolniuk kell egy fokozódó elutasítással, amely rövid időn belül be is következett. A CSISZ vezetői személyes beszélgetések útján a MIKT egyes vezetőinek kifejtették, hogy nem tartják szerencsésnek a MISZ megalapítását, tekintettel arra, hogy még nem alakult ki a leendő Szlovákiai Ifjúsági Szövetség szervezeti formája, amelyhez a magyar fiatalok is kapcsolódnának. A MIKT vezetői ennek ellenére arra az elhatározásra jutottak, hogy mégis összehívják a magyar fiatalok második értekezletét, de nem a CSISZ tulajdonában levő volt YMCA-épületbe, hanem a Bernolák utcai diákokotthon üléstermébe.³⁸ Úgy ítélték meg, hogy tekintettel a szlovák ifjúsági mozgalomban jelenlévő mély ellentétekre, még hosszabb ideig is elhúzódhat a végleges ifjúsági szervezeti forma kialakítása. A magyar fiatalok szerveződése pedig már olyan szintet ért el, amely lehetővé teszi az önálló szervezet kikiáltását.

Az előkészületek tovább folytatódtak, sőt az *Új Ifjúság* vezércikket is közölt a pár napon belül megtartandó értekezlet beharangozásaként.³⁹ Ebből kitűnik, hogy az adott időpontban közel 150 magyar ifjúsági klub működött Dél-Szlovákiában mintegy 12 ezer taggal. A cikk kiemeli a MISZ programjának fontosabb elemeit, amelyek a magyar fiatalok javát kívánják szolgálni a jövőben. Szól azonban a gondokról is, amelyek a politikai helyzet változásaiban, valamint az értekezlet összehívásának akadályaiában rejlenek. Ez utóbbi gondok igazolódtak be azáltal, hogy a MIKT Szervező Bizottsága az utolsó pillanatban mégis úgy döntött, hogy a meghirdetett időpontra mégsem hívja össze az értekezletet. Ebben a CSISZ SZKB ellenállása mellett főleg az a körülmény játszott közre, hogy akkor folytak az előkészületei a Csehszlovák Nemzetgyűlés elé elfogadásra előterjesztendő nemzetiségi alkotmánytörvénynek. Egyes szlovákiai magyar vezetők attól tartottak, hogy a szlovák politika által ellenzett magyar szervezet hivatalos jóváhagyás nélküli kikiáltása esetleg negatívan befolyásolhatná a törvény elfogadásának kimenetelét. Másrészt indokolt lenne megvárni a törvény elfogadását, amely magában hordozhatja az egyesülési jogot a nemzetiségek részére. Ez esetben a MISZ kikiáltása már törvényesen történhetne.

A magyar fiataloknak és a MIKT Szervező Bizottságának szívós kitartása az önálló szervezet létrehozása mellett – az országos értekezlet elhalasztása után – rádobentette a CSISZ szlovákiai vezetőit, hogy a magyar fiatalok ügyének érdemi intézését nem halogathatják tovább. Ezért 1968. október 16-ra összehívták a MIKT és a CSISZ vegyes lakosságú járási vezetőinek tanácskozását, amelyen részt vett Robert Harenčár, a CSISZ SZKB akkori elnöke is. Ismertette a vezetőség elképzeléseit a szlovákiai ifjúsági szervezet jövőbeni szervezeti felépítéséről. Kifejtette, hogy a 11 alakulóban lévő szlovák ifjúsági szervezet helyett 5 rétegszervezet megalakulását támogatják, amelyek közösen alkotnának egy föderációt. A fiataloknak nemzetiségi alapon történő szervezkedését egyértelműen elvetik mint lehetőséget, mondván, hogy nem lenne szerencsés a fiatalokat nemzetiségileg is megosztani. E helyett a magyar fiatalok igényeik szerint tagjai lehetnének az öt rétegszervezetnek. Tevékenységüket pedig a központi szerv és a járási szervek mellett működő ún. Tanácsok (Rady mládeže) segítenék és hangolnák össze. Ezek szerint tehát a magyar fi-

atalok öt különböző szervezetbe szóródnának szét, ahol elenyésző kisebbséget képeznének. A Tanácsoknak pedig csak igen szűk módszertani hatáskörük lenne. Ezt az elképzelést a MIKT Szervező Bizottsága nem tudta elfogadni, de nyitottnak mutatkozott további megbeszélésekre a CSISZ vezetőivel.⁴⁰

A további tárgyalásokon már nem változott egyik fél álláspontja sem. A CSISZ vezetői részéről, feltehetőleg a visszarendeződést fokozatosan végrehajtó kommunista párt nyomására, tovább erősödött az önálló magyar ifjúsági szervezet iránti elutasító magatartás. Ez azonban ekkor már nem csak a magyar ügy volt. Fokozódott ugyanis a nyomás a szlovák ifjúsági szerveződésekre is. Egyre kevésbé voltak hajlandók elfogadni önállósági törekvéseiket. A hatalom igyekezett az ifjúságot ismét az egységes szervezet korlátai közé terelni. Ez azonban még egy ideig eltartott.

A MISZ megalakulása

A MIKT Szervező Bizottsága megtartva ugyan pozícióit a CSISZ keretei között, mégis arra a meggyőződésre jutott, hogy a romló politikai körülmények ellenére is meg kell alakítani a Magyar Ifjúsági Szövetséget. Reális számítások szerint kedvezőbb politikai fordulatra ekkor már nem lehetett számítani, sőt számos jelből ítélve a helyzet várható eldurvulására lehetett következtetni. Csalódást okozott ugyanis az 1968. október 28-án elfogadott 144. számú nemzetiségi alkotmánytörvény is, amelynek javaslatából az utolsó pillanatban kikerültek azok a rendelkezések, amelyek szélesebb körű önrendelkezési jogokat biztosítottak volna a nemzetiségeknek. Így nem teljesült az az elvárás, amely az új nemzetiségi törvényhez fűződött abban a reményben, hogy megkönynyítheti az önálló magyar ifjúsági szervezet létrehozásának feltételeit.

A MIKT Szervező Bizottsága 1968. október végén elhatározta a magyar fiatalok II. országos értekezletének összehívását. Ezt az akciót a CSISZ-től teljesen külön szervezték. Helyszínül a Csemadok pozsonyi központjának üléstermét jelölték ki. Időpont: 1968. december 7. Az előkészületek, amennyire lehetett, diszkrét titoktartás mellett folytak, s ezúttal az *Új Ifjúságban* sem kerültek nyilvánosan közlésre. A hivatalos szervek azonban értesültek a készülő értekezletről és annak céljáról. Ennek kapcsán november közepe táján beszélgetésre beidézték a MIKT vezetőit az SZLKP pozsonyi székházába. Az odaérkező MIKT tárgyalóküldöttséget⁴¹ az estébe hajló órákban egy szakelőadó fogadta, aki tájékoztatást kért az értekezlet céljairól, majd megpróbálta a küldöttséget lebeszélni a MISZ kikiáltásának szándékáról. A MIKT küldöttei elmondták indokaikat, amelyek a magyar ifjúsági szervezet megalakulása mellett szólnak. Főleg azt hangsúlyozták, hogy a magyar fiatalok valamennyi rétege egy szervezetben tömörülne, ellentétben a szlovák mozgalmakkal, ahol számos rétegszervezet van alakulóban. A magyar fiatalok törekvése tehát inkább szolgálja az egység gondolatát, mintsem a szétforgácsolódást. Végül azt is közölték a párt megbízottjával, hogy az értekezlet meghívóit már postázták, tehát már nem lehet a megtartását megakadályozni. Ez utóbbi taktikai húzás volt a MIKT küldöttei részéről, mert az értekezlet meghívóit csak ezután küldték ki. El kell még azt is mondani, hogy a párt tárgyaló képviselője nem lépett fel fenyegetően, mint ahogy azt a múlt tapasztalataira alapozva a magyar fiatalok várták. Fellépéséről inkább az volt a benyomás, hogy kötelességet teljesít, de nem túl nagy meggyőződéssel.

A csehszlovákiai magyar fiatalok II. országos konferenciája végül az eltervezett helyszínén és időpontban ült össze. Az országossá szélesedett klubmozgalom 133 regisztrált klubjának és 12 230 tagjának megválasztott küldöttei a Csehszlovákiai Magyar Ifjúsági Szövetséget (MISZ) megalakultnak nyilvánították. A több mint száz küldött felállva, hosszan tapsolt a kikiáltási aktusnak. Többen annyira meghatódtak, hogy könnybe lábadt szemük. A konferencián véglegesítették és jóváhagyták a MISZ programját és alapszabályát. Az április 6-i országos konferencián megválasztott Központi Tanács mandátumát változtatás nélkül megerősítették, valamint megválasztották elnökségét, amely az addigi Szervező Bizottság tagjaiból tevődött össze. A MISZ elnökévé Varga Sándort, alelnökévé Duka Zólyomi Árpádot választották meg.⁴²

A konferencián elfogadott határozat megbízta a Központi Tanácsot, „hogy teremtsen meg a MISZ törvényes működésének minden jogi és anyagi feltételét”. Annak ellenére, hogy a szlovák ifjúsági szervezetek vezetői az előző hónapokban többször kinyilvánították, nem szívesen látnak egy nemzetiségi alapon tömörülő szervezetet, a konferencia mégis a szlovák fiatalokkal való együttműködés koncepciójára szavazott. Határozatban megbízta a Központi Tanácsot, hogy „dolgozza ki szervezetünknek Szlovákia Ifjúsági Szövetségébe való belépéshez szükséges tervezetét, amely szerint a MISZ önálló és egyenrangú tagja lenne a SZISZ-ben tömörülő ifjúsági szervezeteknek”. Egyúttal megválasztották azt a küldöttséget, amely a CSISZ 1969 januárjára tervezett rendkívüli kongresszusán a MISZ-t képviseli.⁴³

Epilógus

A Magyar Ifjúsági Szövetség megalakulása utolsó önálló cselekedete volt annak az 1964-ben elindult klubmozgalomnak, amely néhány főiskolás fiatal kezdeményezéseként vette kezdetét. Számos buktatót és nehézséget legyőzve végül aránylag rövid időn belül a magyar fiatalok ezreit sikerült tömörítenie. Ez az öt év Csehszlovákia történetében arra az időszakra esett, amikor a diktatórikus kommunista rendszer hibáinak kiküszöbölésére összefogott az ország társadalmának elsöprő többsége. A magyar fiatalok mozgalmának, akárcsak az egész csehszlovákiai magyarságnak, azonban egyébként ezen kedvező körülmények között is el kellett viselnie a szlovák társadalom részéről megnyilvánuló durva magyarellenességet. Valószínűleg az ezzel szembeni visszautasítás és védekezés, valamint a demokráciába, a függetlenség eszméjébe és az emberi gondolkodás szabadságába vetett hit kovácsolta össze tömegmozgalommá a magyar fiatalok ezreit. Ezen eszmék visszaszorulásának utolsó fázisában, szinte sziszifuszi erőfeszítést kifejtve került sor, a magyar fiatalok mozgalmának megkoronázásaként, az önálló Magyar Ifjúsági Szövetség megalakulására.

Önállóságával a szervezet azonban gyakorlatilag már nem tudott élni. Olyan politikai nyomás alá került, amely lehetetlenné tette a működését. Egy héttel a MISZ kikiáltása után a Csemadok Központi Bizottságának ülésén elmondott elnöki beszámolóban még a következő mondatok hangoztak el a MISZ-ről: „December 7-én megalakult a Magyar Ifjúsági Szövetség. Annak ellenére, hogy a CSISZ Szlovákiai Központi Bizottsága ezt nem hajlandó elismerni, számunkra pozitívum és gyarapodás. Támogattuk és támogatjuk a magyar ifjúság szervezetét és annak munkáját.

Véleményünk ma is az, mint tavasszal volt: egy ilyen szervezet szükséges és megokolt. Megalakulása közéletünk erősödésének, demokratikus szellemének a jele. Egyéni véleményem, de úgy hiszem sokunk meggyőződése, hogy a nemzetek és nemzetiségek egységét ma már magasabb szervezeti formákban kell kifejezésre juttatnunk.”⁴⁴

A szlovák politikai csúcsvezetés azonban – a MISZ kikiáltását megakadályozandó novemberi kísérlet sikertelensége után – továbbra sem mondott le a szervezet valamilyen módon történő eliminálásáról. A cseh–szlovák föderációról októberben elfogadott alkotmánytörvény értelmében Szlovákia rendes parlamenttel és végrehajtó hatalommal, tehát önálló kormánnyal rendelkező szövetségi országrésszé alakult át. A kormány összetételéről folyó tárgyalások során részben figyelembe vették a magyar kisebbség igényeit is. Eldőlt, hogy a Csemadok elnöke, Dobos László, miniszteri tárcát kap. Az erről szóló egyeztetések során bizonyára mindkét részről kölcsönösen felmerültek bizonyos feltételek vagy elvárások, amelyeket a feleknek respektálniuk kellett. Itt került újra napirendre a MISZ. A szlovák fél elvárása az volt, hogy mint önálló szervezet a MISZ ne működjön, ellenkező esetben a nemzetiügyi miniszter tisztségét nem kell, hogy létrehozzák, illetve valószínűleg más személyre bízják.⁴⁵ Ezzel a MISZ sorsa végleg megpecsételődött. A szlovákiai magyarság érdekei akkor azt kívánták, hogy a legfelsőbb állami szervekben képviselést kapjon, a MISZ pedig lépjen eggyel hátrébb. Ezért a MISZ elnöke, Varga Sándor, a MIKT (sic!) 1969. február 22-i ülésén lemondott elnöki tisztségéről⁴⁶ azzal az indokkal, hogy a Csemadok központi titkári tisztsége annyira leköti idejét, hogy az elnöki funkciót nem tudná a továbbiakban megfelelően ellátni.

Mivel a MISZ hivatalosan nem volt bejegyezve, az aktuálisan folyó ifjúsági szerveződésekben és a CSISZ-ben a magyar fiatalok képviselőjeként továbbra is az április 6-án megválasztott Magyar Ifjúság Központi Tanácsát (MIKT) ismerték el. Az, hogy ez azonos volt a MISZ megválasztott vezetőségével, akkor ez őket nem zavarta. Ekkor már 1969-et írtunk. A MISZ tehát a politikai és társadalmi élet mindennapi szükségleteihez alkalmazkodva szinte magától elkezdett leépülni. Gyakorlatilag tehát visszaállt az 1968. december 7-e előtti ideiglenes állapot. Igaz, hogy a december 7-én kikiáltott MISZ nem kapott jogi elismerést, de a társadalmi legitimitása erősebb volt azért, hogy a demokrácia szabályait betartva alulról felfelé haladva, választások útján hozta létre szerveit. Abban az időben azonban ez még sajnos igen keveset, illetve gyakorlatilag semmit sem nyomott a latban.

A MISZ sorsának alakulását tehát a hivatalos elismerés hiánya nagymértékben befolyásolta. A prágai belügyminisztériumba, 1968. augusztus elején jóváhagyás céljából elküldött programra és alapszabályzatra először 1968. október elején érkezett válasz. Ebben azt közölték, hogy mivel a szervezet túlnyomórészt Szlovákiában fog működni, a kérvényt továbbították az illetékes szlovákiai szerveknek.⁴⁷ A következő intézkedés 1969. március 20-án történt, amikor már a Szlovák Szocialista Körtársaság Belügyminisztériumának polgári ügyekért felelős részlegére meghívták a MISZ képviselőit, és ismertették velük a Szlovák Nemzeti Front, a CSISZ SZKB és a Művelődésügyi Megbízotti Hivatal elutasító véleményét a MISZ elismerését illetően. Pozitív véleményt ezzel kapcsolatban csak a Csemadok küldött. A MISZ vezetői a negatív véleményeket igyekeztek cáfolni, és további tárgyalásokat helyeztek kilátásba a Szlovák Nemzeti Front elnökségével.⁴⁸ A szlovák belügyminisztérium miniszterhelyettese, dr. Ján Filko legközelebb 1969. május 26-ra hívta meg a MISZ veze-

tőit, amikor is átadta részükre a minisztériumi végzést, amelyben elutasítják a MISZ hivatalos bejegyzését.⁴⁹ Az indoklásban a már ismert érveket ismételték, amelyek szerint az ifjúság nemzetiség szerinti differenciálódása ellenkezik a fiatalság és az egész társadalom érdekeivel. Egyébként azokat a célokat, amelyeket a MISZ programja kitűzött, az akkori adott ifjúsági szervezetekben is el lehet érni. Ezzel a MISZ története végleg lezárult.

Az 1969 elejétől néha kettős minőségben működő MISZ–MIKT 1969–1970-es tevékenységével már egy teljesen új szakaszt nyílt a magyar ifjúsági mozgalom történetében, amelynek kutatása és feldolgozása a szlovákiai magyar történetírás jövőbeni feladatai közé tartozik.

Jegyzetek

1. Kiss József: A csehszlovákiai magyar kisebbség helyzete a cseh–szlovák viszony kereitei között (1948–1960). *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 5. évf. (2003) 3. sz. 3–24. p.
2. Popély Árpád (szerk.): *Iratok a csehszlovákiai magyarság 1948–1956 közötti történetéhez I.* Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2008.
3. Lahita, Štefan a kol.: *Quo vadere? – Kam kráčat? Aktuálne problémy mládežníckej organizácie. (Sociologická štúdia.)* Bratislava, SÚV-ČSM, december 1968. Az idézett tanulmány annak ellenére, hogy magán viseli az adott időszak jegyeit, kísérletet tesz az ifjúság szervezeti problémáinak objektív feltárására, beleértve az 1948-cal kezdődő időszakot is. Idézetek a szövegből: „A felszabadulás után az egységes ifjúsági szervezet szerepet játszott a köztársaság szocialista jellegéért folytatott harcban. Indokolt volt a léte a köztársaság helyreállításának és újjáépítésének első éveiben is. Sajnos 1956-tól kezdve, de különösen a hatvanas években, a bekövetkezett társadalmi változások alapján már nem volt képes a tevékenységét megfelelő irányba terelni. Az osztársadalmi fejlődés mögött kullogva próbálta saját arculatát kialakítani. [...] A helyzet reális megítélésére vonatkozó valamennyi igyekezetet az egységes ifjúsági szervezet bomlasztására és szétverésére irányuló törekvésnek nyilvánították. A kritikai szemlélet érvényesülésének szakasza csak a CSISZ 1965-ös országos főiskolai konferenciájával vette kezdetét.” (3. p.) Az ifjúsági szervezet tömeges tagságáról a következőket írja: „A tömeg jelleget műviileg hozták létre, amelyet egyúttal pozitív értéknek tartottak. Ezt az egyén politikai és ideológiai megítélésének különleges modellje hozta létre. A tagságot az öntudatosság és a politikai rendszerrel való azonosulás jeleként értelmezték. Aki nem volt tag, azt mint nem öntudatos tartották számon, sőt bizonyos években konkrétan hátrányos helyzetbe hozattal is sújtották (munkahelyi érvényesülés terén vagy ösztöndíj odaítélésénél). [...] A túlzott állami centralizmus idején a CSISZ-t gyakran nem önálló és specifikus szervezetként értelmezték, hanem a politikai manipuláció eszközeként tartották. Az volt a gyakorlat, hogy a választott képviselők és az apparátus nem a választóiknak számoltak el (mint a demokratikus rendszerekben szokás), hanem a föléljük rendelt intézményeknek. Ez a tisztségviselőknek a tagságtól való elszakadását eredményezte.” (34. p.)
4. A CSISZ egyenruhája a kék ing volt, két külső mellzsebbel és rangjelzés nélküli gombolós vállpántokkal. Ez enyhén katonai jelleget is kölcsönzött a viseletnek.
5. Varga Sándor: Csehszlovákiai magyar ifjúsági klubmozgalom az 1960-as években. *Regio*, 1990. 2. sz. 161–166. p.
6. Uo. 162. p.
7. Juraj Marušiák szlovák politológus egyik tanulmányában a következőket írta a JAİK-ról: „A hatvanas évek liberálisabb légköre lehetővé tette, hogy olyan szervezetek, amelyeket

- a hatalom szervei hivatalosan nem engedélyeztek, utólag is hivatalosan legalizálhassák tevékenységüket. Ilyen volt például a József Attila Ifjúsági Klub, amely ugyan létrejött idején (1964) nem volt önálló szervezetként engedélyezve, de utólag a Csemadok legalizálta a tevékenységét. 1965–1967-ben az élén Duray Miklós állt, az alapító tagok között találjuk Kiss József és Varga Sándor történészeket is. Durayt 1967 után Nagy László váltotta fel a tisztségében.” Lásd: Marušiak, Juraj: Maďarská menšina v slovenskej politike v rokoch normalizácie. In *Slovensko a režim normalizácie*. Prešov, Ústav politických vied SAV–Vydavateľstvo Michala Vaška, s. a. [2003], 223. p. [Juraj Marušiak tanulmányának átdolgozott magyar fordítását lásd: *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 7. évf. (2005) 1–2. sz.]
8. Duray Miklós: Erőfelmérés – lehetőségeink. *Hang*, 1966. augusztus 9. (A *Népművelés* mellékleteként, 1966. 8. sz.) Megjegyzés: A NYIT elnevezése többféle formában fordul elő a mozgalom dokumentumaiban. Előfordul mint Nyári Ifjúsági Tábor, de néha Táborozás, később mint Találkozó az *Új Ifjúságban* közölt dokumentumokban.
  9. Uo.
  10. *Ez volt a Sarló. Tanulmányok, emlékezések, dokumentumok*. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1978, 32–72. p.
  11. Duray Miklós: A klubmozgalom fejlődési szakaszai. *Új Ifjúság*, 1968. 52. sz. (december 27.) 2. p.
  12. A *Népművelés* című havilap mellékleteként *Így élünk mi* címmel összesen négy szám jelent meg. Alcíme: *Tájékoztató a magyar ifjúsági klubok életéről*. Az első szám 1965 decemberében látott napvilágot. 1966 áprilisától, tehát az 5. számtól *Hang* címmel jelent meg, alcíme is változott: *A magyar ifjúsági klubok fóruma* szerepel az alcímben. A számozás tehát kezdetől folyamatos volt. Összesen 12 szám jelent meg, az utolsó 1966 novemberében.
  13. Duray Miklós.: A klubmozgalom fejlődési szakaszai. *Új Ifjúság*, 52. sz. (1968. december 27.) 2. p. Az 1966-os abarai táborozást és az azzal kapcsolatos későbbi fejleményeket szükséges lenne külön kutatni és feldolgozni. Ebben a tanulmányban erre nem vállalkozhattunk, mert ez meghaladná az adott téma kereteit.
  14. Uo.
  15. *Új Ifjúság*, 1968. 14. sz. (április 2.) 1. p.
  16. *Új Ifjúság*, 1968. 14. sz. (április 2.) 1., 3. p.
  17. *Új Ifjúság*, 1968. 15. sz. (április 9.) 1., 11. p.
  18. A CSISZ apparátusán belül egy munkacsoport tervezetet dolgozott Szlovákia Ifjúsági Szövetségének megalakítására. A tervezet kidolgozóival az *Új Ifjúság* közölt beszélgetést. Idézetek a válaszaikból: „A szervezet legyen a fiatalok nemzeti érdekeinek hordozója, a többi társadalmi csoport, szervezet és intézmény méltó partnere, különösen a fiatalok szociális, politikai és kulturális igényeinek elérése terén. [...] Javaslatunk feltételezi, hogy Szlovákia Ifjúsági Szövetsége mint önálló szervezet Szlovákia Kommunista Pártjának ideológiáját és programját követi. Hisszük, hogy a többi szervezethez és intézményhez való viszonya az ifjúság objektív érdekeinek szemszögéből alakul majd ki. A kapcsolat együttműködést, de kritikai ellentétet is jelenthet. [...] Szlovákia Ifjúsági Szövetségének olyan önálló ifjúsági szervezetnek kell lennie, amelybe a szervezetek a föderáció elve alapján tömörülnek. Szlovákia Ifjúsági Szövetségének reprezentációs és koordinációs funkciót kell betöltenie, és a parlamenti rendszer szerint kell kialakulnia. [...] Számolunk a szervezetek gazdasági önállóságával is.” *Új Ifjúság*, 1968. 13. sz. (március 26.) 2. p.
  19. A Felhívás teljes szövegét lásd: *Új Ifjúság* 1968. 15. sz. (április 9.) 1. p.
  20. A Határozat teljes szövegének adatait lásd a 15. sz. jegyzetben.
  21. A Szervező Bizottság munkájában a következő MIKT-tagok vettek részt: Beke Sándor, Csikmák Imre, Duka Zólyomi Árpád, Duray Miklós, Galán Géza, György István, Mácza Mihály, Németh István, Pásztor Árpád, Szőke József, Varga Sándor. A Szervező Bizottság

- ideiglenes ügyvivői teendőinek ellátásával Varga Sándort bízták meg. A MIKT teljes névsorát az *Új Ifjúság*, 1968. május 7-i, 19. száma közli az 1. oldalon.
22. Galán Géza éppen azokban az időkben vált meg az akkori komáromi Magyar Területi Színházról, és szerződés nélkül volt. Baráti felkérés alapján (Varga Sándor) vállalta el e számára szokatlan munkakört. Kűszködött is vele rendszeresen. Vívódásait az *Új Ifjúságban* közölte egyik írásában is megörökítette (Megmagyarázom bürokratizálódásom. *Új Ifjúság*, 1968. 33. sz. [augusztus 12.] 2. p.). Elkötelezettsége a magyar ügyek és a MISZ ügye iránt azonban átsegítették őt a kezdeti nehézségeken anélkül, hogy feladta volna a művészekre jellemző szabad, nonkonform szellemiségét. Megjelenése eleinte egzotikumként hatott a CSISZ-es hivatalnokokra. Kerékpárral járt munkába, nyár lévén rövid nadrágban grasszált a többemeletes CSISZ-épület rideg kőfolyosóin. Az apparátus tagjai először kissé megbotránkozva szemlítették, végül megszokták.
  23. A Magyar Ifjúság Központi Tanácsának nyilatkozata. *Új Ifjúság*, 1968. 18. sz. (április 30.) 2. p.
  24. Szőke József: Miért akarunk önálló szervezetet. *Új Ifjúság*, 1968. 20–22. sz. (május 14., 21., 28.)
  25. Varga Sándor: Itt a cselekvés ideje. *Új Ifjúság*, 1968. 22. sz. (május 28.) 1. p.
  26. Galán Géza: Higgyétek el, tőletek is függ... *Új Ifjúság*, 1968. 21. sz. (május 21.) 2. p.
  27. „Nyitrai rezolúció.” A Juhász Gyula Ifjúsági Klub nyilatkozata a nyitrai ifjúsági találkozóról. *Új Ifjúság*, 1968. 14. sz. (április 2.); Körtvélyesi János: Néhány megjegyzés a nyitrai főiskolások vitadélutánjáról. *Új Ifjúság*, 1968. 16. sz. (április 17.) 7. p.; Duray Miklós: „Hogyha kérdezik a József Attila Ifjúsági Klubban.” *Új Ifjúság*, 1968. 20. sz. (május 14.) 2. p.
  28. *Új Ifjúság*, 1968. 13. sz. (március 26.) 2. p.
  29. Az Ady Endre Diákkör állásfoglalása. *Új Ifjúság*, 1968. 16. sz. (április 17.) 7. p.
  30. A IV. Nyári Ifjúsági Tábor magyar fiataljainak levele. *Új Ifjúság*, 1968. 32. sz. (augusztus 6.) 2. p.
  31. A IV. Nyári Ifjúsági Tábor felhívása. Uo.
  32. A teljes dokumentumot a kísérőlevél másolatával együtt lásd *Új Ifjúság*, 1968. 33. sz. (augusztus 12.) 3. p.
  33. Varga Sándor: Nem lehet szó nélkül túrni. *Új Ifjúság*, 1968. 34. sz. (augusztus 19.) 2. p.
  34. Az igazolványok tervezetét a MIKT Szervező Bizottsága megtárgyalta és jóváhagyta. Egyszerű, kétrét hajtható, kisméretű kartonlap képezte az igazolványt a tag nevével és lakcímével, illetve a klub nevével, amelynek tagja volt. A másik oldalán pár mondat idézet volt olvasható az akkor még készülöben lévő MISZ-alapdokumentumból. Az igazolványon egy ötszirmú, zöld színű lóhere vagy levél volt látható, amely a MISZ szimbólumát képezte volna. A jelvény (napjainkban logónak neveznénk) szimbolikájának magyarázatára születtek ugyan ötletek, de végleges jóváhagyásra egyik sem került. A jelvény megtervezője, Galán Géza, fordított ötágú csillagként jellemezte, amely az országban végbemenő változásokra utal. A zöld szín a magyarságot szimbolizálta, az öt levél az „Ötágú Síp” szimbólumaként is értelmezhető. Az igazolványokat a komáromi nyomdában rendelte meg a Szervező Bizottság. Összesen 20 ezer számozott példány készült belőlük.
  35. *Pravda*, 1968. augusztus 27.
  36. *Új Ifjúság*, 1968. 35. sz. (szeptember 10.) 2. p.
  37. A legfrissebb helyzetkép. *Új Ifjúság*, 1968. 37–38. sz. (szeptember 24.) 2. p.
  38. Hírügynökségünk jelenti. *Új Ifjúság*, 1968. 40. sz. (október 8.) 2. p.
  39. Varga Sándor: Gondolatok a MISZ megalakulása előtt. *Új Ifjúság*, 1968. 40. sz. (október 8.) 1. p.
  40. Két elképzelés. *Új Ifjúság*, 1968. 42. sz. (október 22.) 2. p.

41. A MIKT részéről négyen vettek részt a megbeszélésen: Duka Zólyomi Árpád, Duray Miklós, Kele Lajos és Varga Sándor. Az időközben munkahelyet változtatott Galán Géza helyett Kele Lajos lett a CSISZ apparátusában a MIKT fizetett alkalmazottja.
42. Kikiáltották a Magyar Ifjúsági Szövetséget. *Új Ifjúság*, 1968. 50–51. sz. (december 24.) 2. p. A dokumentumot közli még Popély Árpád: *1968 és a csehszlovákiai magyarság*. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2008, 229–230. p.
43. A csehszlovákiai magyar fiatalok konferenciájának határozata. *Új Ifjúság*, 1968. 50–51. sz. (december 24.) 2. p. Közli még Popély Árpád: *1968 és a csehszlovákiai magyarság*. I. m. 223–224. p. A szervezet határozatában következetesen a „konferencia” megjelölést használja, míg az április 6-i összejövetelt „értekezlet” jelzővel illeték. Ettől függetlenül azonban a számozásuk megmaradt I., illetve II.
44. Legyünk alkotói a politikai és társadalmi életnek. Ülészett a Csemadok Központi Bizottsága. *Új Szó*, 1968. december 16. 1–2. p. Lásd még Popély Árpád: *1968 és a csehszlovákiai magyarság*. I. m. 228. p.
45. A szlovák fél ultimátumszerű feltételeit Dobos László még az év vége előtt bizalmasan közölte a MISZ megválasztott elnökével, ezen tanulmány szerzőjével, akit arra kért, hogy a MISZ önálló működését tovább ne erőltessük. Közölte továbbá, hogy ezt feltételként szabták ahhoz, hogy a szlovákiai magyarság bizonyos pozíciókat kaphasson az alakulóban levő kormányban. Dobos László vélhetően kompromisszumként elfogadta a feltételeket, és arra kért, hogy a közölt információ maradjon titokban. Néhány napos gondolkodás után, látva, hogy a magasabb érdek oltárán fel kell áldozni a MISZ-t, e sorok írója elhatározta, hogy nem fogja leépíteni azt a szervezetet, amelynek a felépítésén hónapokig dolgozott, inkább lemond elnöki posztjáról.
46. *Új Ifjúság*, 1969. 10. sz. (március 11.) 2. p.
47. A MISZ-ről a Belügyminisztériumban. *Új Ifjúság*, 1968. 41. sz. (október 15.) 2. p.
48. Tárgyalás a belügyminisztériumban. *Új Ifjúság*, 1969. 12. sz. (március 25.) 1. p. A tárgyaláson a MISZ-t négytagú küldöttség képviselte: Duka Zólyomi Árpád, Duray Miklós, György István és Mácza Mihály.
49. Végzés. A belügyminiszter válaszolt. *Új Ifjúság*, 1969. 22. sz. (június 3.) 22. 2. p.

SÁNDOR VARGA

THE BIRTH OF THE INDEPENDENT HUNGARIAN YOUTH ORGANISATION IN 1968

In Czechoslovakia in the 1960's primarily the intelligentsia, mainly the students expressed their dissatisfaction towards the practice of the dogmatic dictatorship. Having enough of the stiff drabness of the uniform youth organisation led by the communistic party, they searched the opportunities of entertainment and education outside the framework of the Czechoslovak Youth Alliance. The Hungarian nationality college and university students living in the Slovak capital – Bratislava, in February of 1964 created the first Youth Club of Hungarians living in Slovakia called the József Attila Youth Club (at this time in Prague the club of Hungarian nationality college and university students studying in Prague called Ady Endre Student Club had already existed). Consequently, between 1965–1967 further 14 Hungarian youth clubs were created in several cities of Slovakia. Although, these clubs were not legalized by the regime of that time, but it more-or-less tolerated it. In 1968 there were attempts to create an independent Hungarian youth organisation (Hungarian Youth Organisation), that was established on Dec. 7, 1968, but its official registration was rejected by the Slovak politics following the Soviet occupation in 1968.